

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Gołuchów/Wielkopolska/Polska

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Obecnie: Muzeum Zamek w Gołuchowie, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Kolekcja prywatna do 1939 r., obecnie muzeum publiczne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Izabella z Czartoryskich hr. Działyńska (1830-1899) przebudowała w latach 70-tych XIX wieku renesansowy zamek w Gołuchowie z przeznaczeniem na swoją siedzibę, a częściowo (sale w przyziemiu i na I kondygnacji) na prezentację swojej kolekcji starożytności, dawnego, renesansowego, europejskiego rzemiosła artystycznego i rzeźby. Po śmierci kolekcjonerki kolekcje stały się częścią powołanej do życia w 1893 r. ordynacji książąt Czartoryskich na Gołuchowie i pozostawały pod zarządem i opieką kolejnych ordynatów do 1939 r.

Daty działalności / zakres czasowy:

Lata 80-te XIX wieku do 1939 r. jako kolekcja prywatna.

Od 1951 r. zamek w Gołuchowie przejęło Muzeum Narodowe w Poznaniu. Ekspozycja na zamku została otwarta w 1962 r.

Typ instytucji w relacji wobec pamięci

mnemoniczny; patrymonialny

Dostępność

pełna

Typ instytucji w relacji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Muzeum Zamek w Gołuchowie. Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu – ul. Działyńskich 1, 63-322 Gołuchów – województwo wielkopolskie/powiat Pleszew/ gmina Gołuchów; Wielkopolska	Zamek Izabelli z Czartoryskich hr. Działyńskiej w Gołuchowie/Prowincja Poznańska/Cesarstwo Niemieckie Zamek Ordynacji książąt Czartoryskich na Gołuchowie/Prowincja Poznańska/Cesarstwo Niemieckie, później: województwo poznańskie/II Rzeczpospolita Polska
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	+48 62 76 15 094 e-mail: goluchow.info@mnp.art. pl	
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadopt owany)	Zaadaptowany na muzeum zamek, prywatna siedziba rodowa	

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Brak oficjalnej nazwy za czasów założycielki Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej, wówczas funkcjonował jako Gołuchów Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej, po 1899 r. Gołuchów – siedziba Ordynacji Książąt Czartoryskich na Gołuchowie, nazywany Muzeum XX. Czartoryskich w Gołuchowie, Muzeum w Gołuchowie; od 1951 r. Zamek w Gołuchowie. Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Udostępniane jako kolekcja prywatna od lat 80-tych i 90-tych XIX wieku, później do 1939 r. jako kolekcja prywatna pod zarządem ordynacji rodowej Czartoryskich.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Brak określenia

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Izabella z Czarotoryskich hr. Działyńska (1830-1899), kolekcjonerka, działaczka filantropijna, wspomagająca liczne emigracyjne stowarzyszenia o charakterze charytatywnym, związana z Paryżem (po śmierci ojca Adama Jerzego Czarotoryskiego, właścicielka paryskiego Hotel Lambert)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Fundatorka zamku i kolekcji gotuchowskich Izabella z Czarotoryskich Działyńska od początku zakładała zatrudnienie do opieki nad kolekcjami kustosa.

Funkcję tę pełnili:

- w latach 1885-1891 Józef Stańczyk, lekarz, do którego obowiązków należała również administracja majątku ziemskiego;
- w latach 1888-1891 Mikołaj Bobowski (który w tym czasie również odbywał finansowane przez Działyńską podróże do Włoch)
- w latach 1891-1892 Walenty Buczkowski, do którego obowiązków również należała administracja majątkiem;
- w latach 1892-1895 dr Józef Leciejewski, były docent Starożytności Słowiańskich na Uniwersytecie Wiedeńskim
- w latach 1895-1911 Marian Szuman, zatrudniony przede wszystkim jako administrator majątku
- w latach 1911-1939 dr Nikodem Pajzderski, historyk sztuki, który łączył opiekę nad zbiorem gotuchowski z funkcją Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków, a od 1933 r. również dyrektora Muzeum Wielkopolskiego.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Brak danych

Kalendarium (historia instytucji)

Od wczesnych lat 50-tych XIX wieku Izabella z Czarotoryskich Działyńska kolekcjonowała północną grafikę, europejskie rzemiosło artystyczne (przede wszystkim późnogotyckie i wczesnorennesansowe) z czasem również starożytności greckie, rzymskie i etruskie. W latach 70-tych XIX wieku przejęła od męża Jana Działyńskiego, w ramach rozliczeń finansowych za pomoc udzieloną mu w czasie powstania styczniowego, majątek w Gołuchowie z podupadającym renesansowym zamkiem oraz kolekcję waz greckich. Izabella rozpoczęła remont zamku, przebudowała go w stylu renesansu francuskiego Franciszka I i przeznaczyła sale w przyziemiu i na parterze na

prezentację swoich kolekcji. Od lat 80-tych XIX wieku rozpoczęto przewożenie obiektów, dotąd znajdujących się w Paryżu do Gołuchowa. W 1886 r. ukończono sale muzealne w piwnicach zamku.

Za życia hrabiny Działyńskiej oprócz arystokratów i przedstawicieli lokalnego ziemiaństwa, Gołuchów zwiedziły na pewno dwie zorganizowane wycieczki. Dnia 28 sierpnia 1891 r. grupa licząca trzydzieści osób, związanych z poznańskim Towarzystwem Przemysłowym przez kilka godzin zwiedzała sale muzealne, zamek i okolicę. We wrześniu 1893 r. zamek odwiedziła jeszcze liczniejsza, bo osiemdziesięcioosobowa grupa z Poznania. W roku 1890 r. odwiedziła również Gołuchów grupa uczennic z paryskiego Instytutu Panien Polskich, który pozostawał pod opieką i zarządem Izabelli. Zasady zwiedzania muzeum gołuchowskiego za życia Izabelli Działyńskiej nie odbiegały od innych ogólnych reguł udostępniania kolekcji prywatnych w siedzibach właścicieli. Publiczność złożona była z wybranych i umówionych wcześniej gości, którzy mogli odwiedzać Gołuchów latem. W czasie nieobecności na miejscu właścicielki, opiekunowie zbiorów mieli za zadanie prowadzić „tylko wybitne i znane osoby”.

Po śmierci fundatorki i objęciu majątku gołuchowskiego statusem ordynacji XX Czartoryskich, zwiedzanie odbywało się po wcześniejszym uzyskaniu zgody zarządu ordynacji. Jak głosił wydany przez właścicieli zamku oficjalny przewodnik: *Zbiory gołuchowskie są dostępne każdego dnia, z wyjątkiem poniedziałków i dni poświęconych, w czasie od 1-go maja do 1-go października, za poprzednim zgłoszeniem się do zarządu ordynacji gołuchowskiej*”.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Wyroby rzemiosła artystycznego (średniowiecznego i renesansowego): 453 obiekty

Wyroby złotnicze (starożytne, średniowieczne i renesansowe): 231 obiekty

Kolekcja waz greckich: 157 eksponatów w chwili, gdy znajdowała się ona jeszcze we Francji; W 1931 r. zbiór obejmował 255 egzemplarzy, a składały się na niego 192 wazy antyczne greckie oraz pozostałe naczynia (w tym kartagińskie, cypryjskie oraz z terenów Galii i Germanii).

Pozostałe obiekty (na podstawie katalogów, sporządzonych na zlecenie Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej)

Starożytności egipskie: 467 obiektów

Inne naczynia starożytne: 62 obiekty

Terakoty: 45 obiekty

Szkła starożytne: 211 obiektów

Brązowe zabytki starożytne: 22 obiekty

Starożytne obiekty z kości słoniowej: 25

Starożytne obiekty marmurowe: 37

Inne obiekty starożytne: 142

W skład kolekcji głuchowskich wchodził również zbiór grafiki. Nie został on jednak zinwentaryzowany, nie był również pokazywany szerokiej publiczności, znajdował się w bibliotece na zamku w Gołuchowie.

Sala Polska w piwnicach Zamku w Gołuchowie: polskie rzędy, zabytki uzbrojenia, polskie pasy oraz w narożnej szafie srebra rodowe Czarторыskich;
Sala Muzealna w piwnicach Zamku w Gołuchowie: zbiory dzieł średniowiecznego złotnictwa, fajansów, ceramiki, weneckiego szkła oraz wyrobów z kości słoniowej.

Sala waz greckich na I kondygnacji zamku: kolekcja waz greckich, rzeźby rzymskie, fragment sarkofagu rzymskiego, witryny z terakotami z Tanagry
Sala starożytności etruskich - zbiory sztuki egipskiej i kolekcja szkielec wczesnochrześcijańskich

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Kolekcja waz greckich, skonstruowana w latach 60-tych XIX wieku przez Jana Działyńskiego, rozbudowana przez Izabellę z Czarторыskich Działyńską, była znana i opisywana na przełomie XIX i XX wieku oraz w dwudziestoleciu międzywojennym przez ekspertów sztuki starożytnej.

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zakupy dokonywane przez Izabellę Działyńską, jej wystanniczkę Josephine Rousset, a także innych marszandów (np. Henri'ego Hoffmana). Działyńska zakupując poszczególne obiekty konsultowała się często z francuskimi znawcami Léon'em de Laborde, Emilem Molinier, Jean'em de Witte i François Lenormant.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Brak

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Brak

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Kolekcje od początku prezentowane przez Izabellę z Czarторыskich Działyńską w formie wystawy stałej.

Wystawy czasowe

Brak

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Katalogi naukowe kolekcji, których sporządzenie Izabella Działyńska zleciła znanymi i cenionym ekspertom paryskim (kustoszem Luwru, marszandom):

- J. de Witte, *Description d'Antiquités conservées à l'Hôtel Lambert*, Paris, 1886 ;
- W. Froehner, *Collections de Château de Gołuchów. Antiquités*, Paris, 1899;
- W. Froehner, *Collections de Château de Gołuchów. Verres chrétiens à figures d'or*, Paris, 1899;
- W. Froehner, E. Molinier, *Collections de Château de Gołuchów. L'Orfèverie Antique, du Moyen Age et de la Renaissance*, Paris, 1897;
- E. Molinier, *Collections de Château de Gołuchów. Objets d'Art du Moyen Age et de la Renaissance*, Paris, 1903

Specjaliści polscy zaproszeni przez Działyńską do opisanie kolekcji gołuchowskich :

- M. Sokołowski, *Gołuchów*, Kraków, 1886; M. Sokołowski, *Gołuchów*, [w:] Idem, *Studia i szkice z dziejów sztuki i cywilizacji*, t. II, Kraków, 1899, s. 326-371.
- Przewodniki, wydane staraniem kolejnych właścicieli kolekcji (ordynatów gołuchowskich):
- „Pamiątka z Gołuchowa/Andenken an Goluchow” folder, ok. 1911 r.
 - Nikodem Pajzderski, *Przewodnik po muzeum w Gołuchowie*, Poznań 1913 r.
 - Nikodem Pajzderski, *Przewodnik po muzeum w Gołuchowie*, Poznań 1929 r.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Brak

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Brak szczegółowych danych na temat współpracy z innymi instytucjami.

Maciej Bobowski, jeden z kustoszy zatrudnionych przez Izabellę z Czartoryskich Działyńską do opieki nad kolekcjami, był zobowiązany prowadzić wykłady na temat zbiorów w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk (na początku 1891 r. Bobowski wygłosił dwa wykłady na temat ceramiki starożytnej)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Gołuchów zwiedzali przede wszystkim goście z Wielkopolski. Ponadto kolekcje oglądali specjaliści i eksperci, zapraszani przez kolekcjonerkę Izabellę z Czartoryskich Działyńską np. Marian Sokołowski, profesor historii sztuki z Krakowa, Z. Batowski ze Lwowa.

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

W czasach fundatorki Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej:

- pojedynczy ziemianie i arystokracja wielkopolska,

- trzy zorganizowane wieloosobowe wycieczki w 1890, 1891 i 1893 r.

Za czasów ordynacji książąt Czartoryskich na Gołuchowie:

Dane można uzyskać jedynie z korespondencji właścicieli i zarządców, nie zachowała się osobna dokumentacja funkcjonowania muzeum. W 1906 r. zamek odwiedziło 590 zwiedzających, w 1910 r. już 1266 osób. Wzrost frekwencji był skutkiem podjętej 26 marca 1910 r. uchwały Komitetu Ordynacji, podjętej z inicjatywy ks. Witolda Czartoryskiego, dotyczącej sposobów zwiększenia frekwencji w Muzeum w Gołuchowie. Ustalono, że w miesiącach letnich, dwa razy w miesiącu bezpłatne podwozy będą dowozić turystów ze stacji kolejowej w Pleszewie do Gołuchowa. Witold Czartoryski, rozumiejąc, że prowincjonalne położenie Gołuchowa utrudnia rozpropagowanie wiedzy o kolekcjach i dostęp do nich, podjął również starania o przeniesienie kolekcji gołuchowskich do Poznania. Niezrealizowany projekt ten zakładał umowę z Władysławem Zamoyskim, ówczesnym właścicielem Kórnicka i udostępnienie tych dwóch sławnych kolekcji arystokratycznych (kórnickiej i gołuchowskiej) w pałacu Działyńskich w Poznaniu.

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Archiwum Muzeum Narodowego w Poznaniu (zespół Gołuchów);

Biblioteka Kórnicka PAN (korespondencja Izabelli i Jana Działyńskich);

Biblioteka XX. Czartoryskich w Krakowie (archiwum książąt Czartoryskich, materiały na temat kolekcjonerstwa Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej)

Biblioteka Polska w Paryżu (archiwum książąt Czartoryskich)

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

- wydane przez Izabellę z Czartoryskich Działyńską katalogi zbiorów (patrz wyżej)

- fotografie wnętrza zamku w Gołuchowie z 1905 r. autorstwa Antoniego Pawlikowskiego

- fotografie wnętrza zamku w Gołuchowie, wykorzystane w dwóch przewodnikach po zamku N. Pajzderskiego z 1913 i 1929 r.

Ciekawe cytaty

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Kamila Kłudkiewicz

Data sporządzenia karty:

27.05.2018

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	